

SCI-CONF.COM.UA

SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS OF CONTEMPORARY SOCIETY

**PROCEEDINGS OF VII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
FEBRUARY 6-8, 2025**

**LONDON
2025**

UDC 001.1

The 7th International scientific and practical conference “Scientific achievements of contemporary society” (February 6-8, 2025) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2025. 551 p.

ISBN 978-92-9472-192-1

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Scientific achievements of contemporary society. Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2025. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/vii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-achievements-of-contemporary-society-6-8-02-2025-london-velikobritaniya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: london@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2025 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2025 Cognum Publishing House ®

©2025 Authors of the articles

УДК 37.022

**СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА НА
ПРИКЛАДІ ПОЕМИ «МОЙСЕЙ»**

Король Наталія Вікторівна

старший викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

Анотація. У статті відображено формування поняття у здобувачів передвищої фахової освіти про творчу спадщину Івана Франка. Проаналізовано сучасні форми і методи роботи на заняттях з української літератури під час вивчення поетичної спадщини Івана Франка. Подано методичну розробку заняття за творчістю Івана Франка на прикладі поеми «Мойсей». Сучасний підхід до вивчення творчості Івана Франка вимагає використання інноваційних форм та методів, забезпечення більш високої ефективності викладання, покращення національно-правового виховання, всебічного розвитку молоді.

Ключові слова: біографічний, соціологічний, естетичний підходи, поема як ліро-епічний жанр, ліро-епічна філософська поема, композиція, ідейно-тематичний аналіз, консультація з теорії літератури (неоромантизм, терцина, катрен).

Тема заняття: Поема «Мойсей» - один із вершинних творів І. Я. Франка

Мета заняття: навчальна: поглибити знання студентів про історію створення поеми І. Я. Франка «Мойсей»; розкрити зміст та духовне багатство поеми; пояснити біблійну основу сюжету та з'ясувати розбіжності із задумом поета; з'ясувати композиційне та ідейне значення твору, зокрема прологу як духовного заповіту українському народові; розкрити проблему боротьби духовного та матеріалістичного в житті народу; допомогти студентам усвідомити монументальність образу пророка Мойсея; дослідити вплив образу

Мойсея на творчість видатних митців минулого й сьогодення;

- **розвивальна:** розвивати зв'язне мовлення, пам'ять, творче, аналітичне та критичне мислення, концентрацію уваги; цікавість до літературного процесу кінця 19 – початку 20 століття в Україні; розвивати навички аналізу ліро-епічних творів;

- **виховна:** виховувати у студентів самостійність мислення; почуття патріотизму та почуття відповідальності за власну долю та долю рідного народу, почуття людської гідності та сприяти формуванню національної свідомості.

- **Вид заняття:** лекція

Перебіг заняття

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної діяльності

Тарас Франко (син письменника та його журнальний графік-співавтор):
«Три є головні стовпи поетичної творчості Івана Франка: «Лис Микита» - розумна голова, «Зів'яле листя» - песимізм молодечого віку по зазнаній невдачі, і «Мойсей» - «Та прийде час...». І важко сказати, котрий із цих творів найбільший. «Зів'яле листя» - найоригінальніший, «Мойсей» - без сумніву, найвеличніший, але ж «Лис Микита» - найпопулярніший...»

Тема народу, його минулого й майбутнього, історичного призначення і місця серед інших народів – одна з провідних у творчості поета. Особливо могутньо прозвучала ця тема в поемі «Мойсей».

III. Оголошення теми та мети заняття, ознайомлення з планом

Отже, сьогодні поговоримо про цей найвеличніший твір І. Я. Франка (презентація на дошці): його задум та історію написання, особливості жанру, його композицію, зробимо ідейно-тематичний аналіз поеми. З'ясуємо, чому твір, написаний на початку ХХ століття, актуальний і сьогодні.

План

1. Задум та історія написання поеми «Мойсей».
2. Образ Мойсея в образотворчому мистецтві, музиці, кінематографі.

3. Особливості жанру твору.
4. Композиція поеми. Позасюжетні елементи композиції.
5. Ідейно-тематичний аналіз твору.

IV. Сприйняття та засвоєння студентами навчального матеріалу

1. Задум та історія написання поеми «Мойсей»

Вважається, поштовхом до написання Іваном Франком свого літературного шедевр стала статуя Мойсея з гробниці папи Юлія II у церкві Сан П'єтро, створена скульптором епохи Відродження Мікеланджело. Її, як і ряд інших шедеврів, Іван Якович побачив 1904 року під час подорожі разом з Михайлом Грушевським до Італії.

Подорожуючи Італією 1904 року, Іван Франко захоплюється картинами Рафаеля, Леонардо да Вінчі, проте найбільше його вразила скульптура Мойсея, створена на початку XVI ст. Мікеланджело Буонарроті. Мікеланджело Буонарроті (1475–1564) - італійський скульптор, художник, архітектор, поет і інженер. Ще за життя Мікеланджело його твори вважалися найвищим досягненням мистецтва Відродження.

Анна Франко (дочка письменника): «Він довго вдивлявся в ту горду постать, у це розумне суворе лице, високе, натхненне чоло під кучерями волосся, що, немов два роги, стриміло вгору. Тато з поїздки привіз альбоми з малюнками визначних малярів і інші пам'ятки, а також образ із статуї Мойсея. Цей образ зараз же повісив у себе в спальні над ліжком».

Опис скульптури Мойсея. Погляд Мойсея звернений ліворуч. Права рука пророка опирається на скрижалі заповіту, а ліва — перебирає пасма довгої бороди. Права частина його тіла напружена — праве плече та нога, дещо зігнута в коліні, трохи висунуті вперед, тоді як ліве плече та нога — відведені назад. Різкий рух правої ноги підкреслено перекинутою через неї драперією. Характерною особливістю «Мойсея» є наявність «рогів» — променів світла, що було спричинено помилкою у перекладі Біблії латинською мовою (keren – промінь, rig на івриті).

Біблійна основа твору

Іван Франко багато і ретельно вивчав Біблію, яка стала для нього джерелом багатьох оригінальних художніх праць. Автор сам зазначав, що «велика частина біблійних книг має, крім релігійного, безпосереднє поетичне значення». Так з'явилися поеми «Смерть Каїна» та «Мойсей».

Мойсей – найшанованіший євреями пророк. Його П'ятикнижжя розпочинає Старий Заповіт Біблії.

Народився Мойсей приблизно за 1575 років до Христа в сім'ї Аврама. Під час побиття дітей євреїв у єгипетському рабстві мати, рятуючи свого хлопчика, у кошику пустила його водою, бо знала, що за течією купається донька фараона. Ім'я Мойсей означає «витягнутий з води».

Освіту і виховання, досвід воєначальника Мойсей отримав при єгипетському фараоні. Вперше задумався про важку долю євреїв у сорокарічному віці. Рятуючи іудея, вбив єгиптянина. Переховувався 40 років у свого тестя, який був жерцем. Першим провидінням став терновий кущ біля гори Хорив. Господь назвав себе Єговою (Сущим). Дива Господа продемонстрував Мойсей фараонові (палиця стала змією; вода, яка перетворилася на кров; нашість сарани; смерть немовлят; Чермне море розступилося, щоб пропустити єврейський народ тощо), щоб впевнити того, що звільнення єврейського народу – воля Бога. Помічником проголошено Аарона, брата Мойсея. Шлях лежав через Аравійську пустелю, яку мали подолати 600 000 осіб з майном. Мойсей своїми молитвами рятував людей від спраги, голоду і нападників. Поблизу гори Синай євреї вперше почули 10 Божих заповідей і настанови щодо церковного і громадського устрою. Замість поклоніння Богу, іудеї почали поклонятися золотому бикові, якого розтрощив Мойсей, перед цим побивши скрижалі із заповідями. Чотири рази піднімався Мойсей на Синай і перед кожним сходженням на гору постився по 40 днів. Так пройшло два роки. Зухвалість іудеїв постійно давала себе взнаки: надмірність у їжі (переїдання перепілками), ігнорування манни, протести під проводом Аарона і Датана, небажання воювати за землю обіцяну. Через це євреї були покарані Господом і приречені на 40-річне блукання пустелею (померли всі,

кому було за двадцять, крім Ісуса Навина та Халева, всі, хто пам'ятав єгипетське рабство). За те, що Мойсей і Аарон не завжди слухали Єгови, отримали покарання — померти поза землею обіцяною. Помер Мойсей у 120-літньому віці на горі Нево, побачивши здалеку мету свого життя.

2. Образ Мойсея в образотворчому мистецтві, музиці, кінематографі.

«Мойсей і Арон» (нім. *Moses und Aron*) — незавершена опера **Арнольда Шенберга**, над якою композитор працював протягом 1923—1937 рр. [1] За задумом опера складається з трьох дій, але композитор завершив музику лише двох. Лібрето опери належить самому композитору, і засноване на біблійній Книзі Вихід. Музика опери написана в техніці додекафонії і заснована на одній дванадцятитоновій серії. Ймовірно, що Шенберг опустив букву «А» в імені Аарона, оскільки композитор доволі забобонно ставився до числа 13; у назві опери німецькою мовою «*Moses und Aaron*» — тринадцять букв.

Леандро Бассано (італ. *Leandro Bassano*, 26 червня 1557, Бассано-дель-Граппа — 15 квітня 1622, Венеція) — венеційський художник, син художника Якопо Бассано (бл. 1510–1592). Всесвітньовідомою є його картина «Мойсей, що добуває воду зі скелі».

Рембрандт Гарменсзон ван Рейн (нід. *Rembrandt Harmenszoon van Rijn*) 15 липня 1606 (або 1607) — 4 жовтня 1669) — нідерландський художник, гравер, великий майстер світлотіні, найбільший представник золотого століття голландського живопису.

Він зумів втілити у своїх творах весь спектр людських переживань з такою емоційною насиченістю, якою до нього не знало образотворче мистецтво. Роботи Рембрандта, надзвичайно різноманітні за жанрової приналежності, відкривають глядачеві позачасовий духовний світ людських переживань і почуттів.

3. Особливості жанру твору

Пригадаємо літературні роди та жанри, визначимо жанрові особливості поеми «Мойсей».

Символічний зміст твору має глибокий філософський підтекст, отже, за жанром це — *філософська ліро-епічна поема-притча*.

Рис. 1. Літературні роди та жанри

Літературна течія – **неоромантизм**

Неоромантизм – (грец. *neos* – новий і франц. *romantic* – романтизм) – стилісова течія, що виникла в українській літературі й мистецтві на початку ХХ століття, прагнучи відродити деякі риси романтизму.

Ознаки:

1. Зображення незвичайних людей у незвичайних обставинах; розкриття духовної величі людини; перенесення уваги на внутрішній конфлікт особистості.
2. Розробка тем переважно з вітчизняної та світової історії, посилена увага до міфології, трансформація міфологічних сюжетів та образів, а також міфотворення.
3. Інтенсивне використання фольклорних сюжетів, образів, жанрів, надання їм філософсько-символічного змісту;
4. Протест проти фізичного, а особливо духовного гноблення особистості.
5. Підвищена емоційність і виняткова напруженість зображення подій, ситуацій, обставин.
6. Емоційність, піднесеність мови, інтенсивне використання риторичних фігур, інверсій, гіперболічних тропів, символіки; ускладнення

метафорики.

Естетичний ідеал: життя, що підноситься над усім буденним, звичайним;

людина, виключна своїми психічними і фізичними якостями, здатна на жертву в ім'я власних ідеалів, Батьківщини, людства.

Очевидно, що кожна з названих ознак неоромантизму є ознакою самої поеми «Мойсей».

4. Композиція поеми. Позасюжетні елементи композиції.

Поема складається з *двадцяти розділів та прологу*. Цікавою є історія написання останнього, до чого своєрідно спричинився директор друкарні Кароль Беднарський, у друкарні якого, до речі, за власний кошт автора мала вийти поема. Як згадує Михайло Мочульський, він був із Іваном Франком у друкарні, коли «зажурений управитель друкарні» Кароль Беднарський показав авторові, що на початку надрукованої вже поеми залишається кілька незадрукованих сторінок, і радив написати переднє слово. Поет подивився на білі сторінки і сказав спокійно: «Добре, добре, я щось напишу і принесу». І приніс на другий день відомий пролог. Це було в ніч з 19 на 20 липня 1905 року, дату 20 липня поставив сам автор. Незадрукованих сторінок було чотири, пролог умістився на трьох. Одна сторінка в першому виданні поеми. **Пролог** поеми звучить як звернення і заповіт українському народові. За змістом - це вступна частина, яка передує основним подіям, а композиційно він завершує твір. Поштовхом до прологу, очевидно, стала «пісня» Мойсея (Второзаконня, 32: 1–47), якою пророк перед смертю звертається до громадян Ізраїлю. В обох текстах є безпосереднє звернення до народу, посвята йому, передбачення його майбутнього.

ТЕРЦИНА – *строфа з трьох рядків п'ятистопного ямба. Перший рядок в терцині римується з третім, а середній – з першим і третім рядком наступної строфи.*

Проблемне питання. Чому звернувся І. Франко до образу Мойсея, до історії про те, як євреї 40 років йшли до своєї держави? (Українці століттями

блукали пустелею бездержавності. Поет порівнює ізраїльський та український народи, їхню боротьбу за волю. І. Франко показує роль поводиря в цій боротьбі. Поет використав біблійну історію про Мойсея, проте **написав оригінальний твір**, розкривши свій задум: *«Ся тема в такій формі не біблійна, а моя власна, хоч і оспівана на біблійнім оповіданні. Ідея відбудови єврейської держави мене зацікавила, оскільки є вона начебто рідною сестрою нашої української ідеї відродження української держави»* (І. Франко))

У творі порушено широке коло загальнодуховних і національних проблем, які, на думку письменника, є життєво важливими для українців:

1. Народ може стати нацією тільки з вірою в Бога, у його доброту й мудрість, а також у своє високе покликання й щасливе майбутнє.
2. Треба бути готовими на тяжкі випробування й жертви заради свободи.
3. Смертельно небезпечно для народу спокушатися на підступні обіцянки лукавих псевдовождів, бо насправді єдина їхня мета — влада, вони ведуть до катастрофи.
4. Істинні духовні провідники в жодному разі не повинні впадати у відчай та зневіру, бо посіяні ними в людських душах зерна правди й добра рано чи пізно проростуть.

Сформулюйте, якою ви бачите ідею поеми «Мойсей».

V. Закріплення знань, умінь та навичок

Рефлексія

1. Чому твір «Мойсей», написаний на початку XX століття, актуальний і в XXI столітті?
2. Яким, на вашу думку, повинен бути сучасний державний лідер?
3. Як ви вважаєте, на якому етапі шляху до свободи перебуває наш народ сьогодні?
4. Виконайте тестове завдання за змістом твору у Google-формі.

VI. Підсумок заняття.

VII. Домашнє завдання.

Зробіть порівняльний аналіз образу Мойсея у Біблії та у poemі «Мойсей»

І. Я. Франка. Порівняйте його з автором твору та розкрийте значення постаті Івана Франка в українській культурі.

Мойсей у Біблії

- Задумався про тяжку долю євреїв у сорокарічному віці.
- Рятуючи іудея, вбив єгиптянина.
- Переховувався 40 років.
- Повів народ, своїми молитвами рятував від спраги, голоду і нападників.
- Доніс до людей 10 Божих заповідей.
- За свою зневіру покараний тим, що, дійшовши до мети, так і не потрапив до омріяного краю.

Мойсей у поемі

- Вів народ у країну обітовану, витримуючи з усіма труднощі шляху.
- Навчав, доносив Божі заповіді.
- Зневірений народ вигнав його і побив.
- Мойсей втратив силу духу й зневірився.
- Тому, довівши народ до мети, сам не ступив на землю обіцяну.

І.Я. Франко

- Патріот своєї країни.
- Борець-оптиміст.
- Волелюбна, дієва людина.
- Син свого з народу
- Талант серед талантів.
- Велетень нової української літератури.
- Полум'яний борець за справедливість і світле майбутнє свого народу.
- Своєю поезією, невомною громадською та літературною діяльністю кликав народ до духовного відродження, до волі, освіти, науки, до збереження сили духу.

Спільне

- Усі вони вожді, пророки, поводитирі, які вказують народові духовні орієнтири.

- Проходять через тяжкі випробування, зневіру.
- Мріють про краще життя свого народу.
- Щасливе майбутнє народу тільки передбачають

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Т. 45: Філософські праці / Упоряд. та комент. В. С. Горського та ін.; Ред. В. Ю. Євдокименко. К.: Наук. думка, 1986, 574 с.
2. Т. 46. Кн. 1: Історичні праці (1883—1890) / Упоряд. та комент. В. О. Гавриленко; Ред. Я. Д. Ісаєвич, В. Г. Сарбей. К.: Наук. думка, 1985, 701 с.
3. Т. 46. Кн. 2: Історичні праці (1891—1897) / Упоряд. та комент. В. О. Гавриленка та ін.; Ред. Я. Д. Ісаєвич, В. Г. Сарбей. К.: Наук. думка, 1986, 438 с.
4. Т. 47: Історичні праці (1898—1913) / Упоряд. та комент. Л. Г. Мостович, Ю. А. Пінчука; Ред. А. В. Санцевич. К.: Наук. думка, 1986, 765 с.
5. Т. 48: Листи (1874—1885) / Упоряд. та комент. В. В. Громової та ін.; Ред. Н. Л. Калениченко. К.: Наук. думка, 1986, 767 с.
6. Т. 49: Листи (1886—1894) / Упоряд. та комент. Н. О. Вишневської та ін.; Ред. Ф. П. Погребенник. К.: Наукова думка, 1986, 810 с.
7. Т. 50: Листи (1895—1916) / Упоряд. та комент. М. С. Грицюти та ін.; Ред. М. Д. Бернштейн. — К.: Наукова думка, 1986, 703 с.
8. Довідковий том / Упоряд. О. Я. Безпальчук та ін.; Ред. О. О. Білявська. К.: Наукова думка, 1988, 328 с.
9. *Франко І. Я.* Додаткові томи до Зібрання творів у 50 т. — Т. 52: Оригінальні та перекладні поетичні твори. К., 2008.
10. *Гнатюк М.* «Твоїми говоритиму устами...». Іван Франко в контексті свого часу. К., 2021.